

Politika i zdravlje

Slobodan Lang

Cijenjene koleg(e)ice

Svjestan potrebe da se u Hrvatskoj unaprijedi zdravlje i zdravstvo, ali i uopće komunikacija znanja i politike, smatram da treba povećati volju stručnjaka da informiraju, komuniciraju, predlažu i zahtijevaju od političara donošenja odluka potrebnih za unapređenje demokracije i socijalne države. Spremnost da se prenese bar „djelić istine“ predstavlja temelj idealizma pojedinca i vrijednosti nužnih za uspješnost u zajednici.

U Hrvatskoj danas vodeće političke stranke su HDZ i SDP. Obje su odgovorne da koriste sve mogućnosti društva na dobrobit Hrvatske. Hrvatsku treba graditi kao suradno a ne konfliktno društvo. Danas je na vlasti HDZ i s njima komuniciramo preko Ministarstva zdravstva i socijalne zaštite, preko Sabora i drugdje. Sa SDP smo komunicirali preko županija i gradova, gdje smo komunicirali i sa drugim strankama. U HČJZ stalno razvijamo zdravstvenu politiku jačanjem demokratskog pristupa, povezivanjem stručnjaka, politike i civilnog društva. Sastankom sa predsjednikom SDP učinili smo korak dalje, povezivanjem sa vodećom strankom oporbe i zalaganjem da i oni budu što djelotvorniji u zalaganju za zdravlje i zdravstvenu zaštitu.

Volja, znanje i akcija za zdravlje zahtijevaju i suradnju sa politikom. Javno zdravstvo to ne mogu i ne trebaju ostvariti učlanjivanjem svojih članova u sve stranke, već spremnošću i djelotvornošću u prenosu znanja i prijedloga kao stručnjaci svim a posebno vodećim i odgovornim političarima. Odvojenost struke i politike, ne smije značiti neznanje politike i nedjelotvornost struke, već politiku koja se temelji na demokratskom korištenju znanja.

U skladu sa gore iznesenim molim da prihvatite i moje izvješće Vama.

Prikaz stanja zdravlja i javnog zdravstva koje je dr. Slobodan Lang, kao predsjednik sekcije za javno zdravstvo iznio na sastanku sa g. Zoranom Milanovićem, predsjednikom SDP-a i saborskim zastupnikom u ponedjeljak 23. lipnja 2009. godine.

Hrvatsko povijesno iskustvo zna da je briga o narodnom zdravlju temelj i opstanka i blagostanja hrvatskog naroda. Ovo je moguće samo ako prvi čovjek države smatra svojom strateškom odgovornošću da koristi znanje o zdravlju i zdravstvu. Ovo je potvrđeno radom Andrije Štampara (kad je imao i kad nije imao podršku). Potvrđeno je i mojim iskustvom, također u zavisnosti od odnosa političkog vodstva.

Nije moguće koristiti znanje za zdravlje ukoliko politika nema i ne zastupa zdravlje vlastitog naroda, ne preuzima odgovornost za njegovo ostvarenje i ne ponosi se u svijetu sa postignutim. Hrvatska politika ne smatra zdravlje značajnim koliko bi trebala i morala.

Stručnjaci javnog zdravstva razvili su hrvatsku zdravstvenu politiku samostalno koliko god su mogli, u vrijeme obrane od agresije, sprečavanje genocida i etničkih progona i pružanju pomoći.

Nastavili smo i razvili zdrave gradove, međunarodnu suradnju, ljetnu školu u Motovunu, kongres preventive i unapređenja zdravlja, formiranjem svjetskog udruženja zavoda za javno zdravstvo, zdrave županije i Hrvatski časopis za javno zdravstvo. Sustavno razvijamo suradnju sa županima i gradonačelnicima, potičemo stranke da javno iznesu svoju zdravstvenu politiku i stručnjake da daju prijedloge politici.

Hrvatski stručnjaci mogu prenijeti svjetska dostignuća u Hrvatsku i omogućiti da ona kroz organizaciju, školovanje, legislativu, informiranje i način život doprinesu dužini i kvaliteti života, zadovoljstvu zdravstvenih radnika, racionalnosti i ekonomičnosti službe i ugleda u svijetu.

Naš rad je dosegao gornju granicu mogućnosti u društvu i državi gdje društvo, stranke i politika ne pokazuju dovoljan interes za zdravlje naroda i kvalitetu zdravstvene službe.

Za svaku politiku bitna je veza između znanja i života. Na prvom mjestu je volja da se znanje upotrebljava za poboljšanje kvalitete života, zdravlja, mira i uopće dobra ljudi. Zbog toga je ključno obilježje svake kvalitetne državne politike volja, spremnost i sposobnost da se koristi znanje u izradi, provođenju i provjeri politike. Znanje je potrebno i cijelom društvu, od pojedinca do svih zajedno. Politika mora smatrati znanje i stručnjake potrebnim, neophodnim. To može samo politika koja ima vlastitu viziju, strategiju i politiku razvoja.

Današnje hrvatsko političko vodstvo ne smatra zdravlje značajnim pitanjem u svom radu. Posljedice su zastrašujuće.

Ukažimo na nekoliko primjera:

1. Demografsko zdravlje. Ovo je najznačajnije političko i socijalno pitanje današnje Hrvatske. Direktna je odgovornost prvog čovjeka i u velikoj mjeri će odrediti budućnost naroda, prostora i države. Danas nema vizije, programa ni zadovoljavajuće akcije. Upotrebom pojma zdravlje odredio sam da nije dovoljno ukloniti medicinske prepreke rađanju već da treba ponuditi i fizičko, mentalno, socijalno i duhovno blagostanje, da nije dovoljno postaviti dijagnozu, već treba i ponuditi rješavanje i stalno istraživanje.

Treba odrediti:

- koliko stanovnika uopće želimo - više, jednako ili manje,
- kako će se to postizati - poticanjem obitelji, useljavanje,
- dali će svi stanovnici biti ravnopravni - hoće li uvezeni radnici dobivati državljanstvo
- kako će biti raspoređeni u zemlji - nagomilavanjem u Zagrebu ili ekološka Hrvatska sa 50 gradova po 50 000 stanovnika
- kvaliteta obitelji - nastavak sadašnje socijalne polutehnologije, ili osnivanje fakulteta za obitelj
- starenje – sitni zahvati produživanja rada godinu po godinu ili tretiranje starih kao NOVOG stanovništva i osmišljavanjem uloge
- Odnos prema vlastitom mišljenju – imitiranjem neuspjeha Europe ili hrabrost da se osmisli vlastiti pristup i bude primjer drugima.
- Sazivanjem Hrvatske međunarodne konferencije o demografskom zdravlju

2. Sveučilišna bolnica. Nesposobnost rješenja Sveučilišne bolnice u Blatu je prije svega političko i moralno, a ne ekonomsko pitanje. U suvremenom svijetu bolnička zaštita je središte medicinskog dijagnosticiranja i zahvata sa ciljem rješavanja bolesti. Kada sam postao predsjednik Gradskog komiteta za zdravstvo Zagreba, izgradnja Sveučilišne bolnice je već bila u toku. U projekt sam unio sudjelovanje stručnjaka, Boris Labar je vodio kolegij liječnika i školovanje mladih liječnika. Sudjelovanje u obrani nakon 1991. i promjena vlasti su me spriječili da radim na dovršenju projekta. Moj odnos se vidi iz rada Franjevačke bolnice u Novoj Biljoj, izgradnji Hrvatske bolnice i otvaranju Medicinskog fakulteta u Mostaru.

Da je Predsjednik Tuđman duže živio, a ja nastavio biti njegov savjetnik, Sveučilišna bolnica bi bila sagrađena. Ako bi se odustalo i od lokacije (vrlo teško) sasvim sigurno bi organizirali suvremenu hrvatsku bolničku mrežu.

Unutar Hrvatskog Zbora liječnika 2004 liječnici su htjeli formirati stručnu sekciju za „Sveučilišnu Bolnicu.“ Veliki broj kolega se odazvao. Na to je odgovorilo političko vodstvo zdravstva Republike, Zagreba, Komore liječnika i Zbora liječnika tribinom na kojoj su praktično obećali dovršenje bolnice.

3. Partnerstvo s građanima. Suvremena zdravstvena u demokratskim državama polazi od građanina kao subjekta odgovornosti i prava na zdravlje. Građanin je odgovoran za financiranje zajedničkog osiguranja, način života, suradnju i solidarnost sa drugim bolesnicima, pravilno korištenje medicinskih usluga, podršku unapređivanju zdravlja i ravnopravnosti i kvaliteti zdravstvenih usluga. Kod nas se ovaj pojam uopće ne koristi ni stručno, ni politički. Svojedobno smo bili vodeći u svijetu po „Narodnom zdravlju“, tj partnerstvu, vlasti, struke i građana (seljaka).

4. Primarna zaštita. Hrvatska je i u tom pogledu bila među vodećima u svijetu. Nakon samostalnosti provedena je privatizacija, a kroz gotovo cijelo desetljeće uopće nije bilo specijaliziranja iz opće medicine. Međusobna povezanost liječnika opće medicine i drugih liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti je gotovo potpuno razbijena. To su nekada obavljali Domovi Zdravlja. Umjesto partnerstva sa građanima i razvijanja primarne zdravstvene zaštite, težište je dano bolničkoj zaštiti. To je najskuplji oblik zaštite, a koji i ne može provoditi zaštitu zdravlja.

5. Mentalno zdravlje. U Hrvatskoj je pred više godina donesena zakonska odluka o formiranju Zavoda za mentalno zdravlje. To je ostalo mrtvo slovo na papiru unatoč ogromnim potrebama na ovom području.

6. Zdravlje branitelja. Ovo područje je značajno zapušteno. Predsjednik Republike je prvi zapovjednik vojske, koji ne traži djelovanje i izvještavanje o zdravlju veterana. Svi pokazatelji ukazuju na zapuštenost preventivne stomatologije i za pretpostaviti je da stojimo loše u odnosu na druge evropske države.

7. Mediji. Program zdravlja i zdravstva na HRT uopće ne postoji. Takav program je danas neophodan za kvalitetno unapređivanje zdravlja i vođenje zdravstva.

8. Bioetika. Svojedobno smjenjivanje nacionalnog bioetičkog povjerenstva, na zatvorenoj sjednici vlade a bez obrazloženja, zadalo je težak udarac djelotvornosti bioetike.

9. Krizna stanja i istina. Danas praktično od građana do zastupnika nitko ne zna tko je glavni sanitarni inspektor u Hrvatskoj. O sanitarnom stanju uopće nema izvještavanja građanima. Također u kriznim stanjima, građanima se obraćaju i daju informacije samo političari. Stručnjaci nemaju

samostalnost ni mogućnost da javnost upoznaju s istinom. Izvještavanje o stanju pitke vode i drugog u Hrvatskoj traži hrabrost.

10. Kongresi. Medicinski kongresi su uglavnom potpuno prepušteni oslanjanju na farmaceutske (strane) tvrtke. Održan je I. Hrvatski kongres preventive i unapređenja zdravlja 2004. godine. Cilj je bio da se u Hrvatskoj svake četiri godine održava susret znanja, politike i civilnog života kako bi se sagledala nova znanja i mogućnosti, ocjeni stanje i unaprijedi način života i zdravstvenu politiku. Vodi se direktna bitka za sazivanje II. kongresa.

11. Medicinske sestre. U Hrvatskoj se uvodi visokoškolsko obrazovanje za medicinske sestre, koje one u velikoj mjeri i same plaćaju. Istodobno, uopće nema sagledavanja organizacije zdravstva sa njihovim uključivanjem u rad.

12. Položaj mladih. Mlađi liječnici i drugi stručnjaci javnog zdravstva praktično nisu imali nikakve mogućnosti za međunarodno školovanje i sudjelovanje. Mislim da je ovo najmanje međunarodno uključena generacija mladih stručnjaka, ikada nakon djelovanja dr. Andrije Štampara.

13. Upravljanje. Imenovanje ravnatelja i uprava zdravstvenih ustanova je isključivo iskaz političke podobnosti, i nema veze sa znanjem, iskustvom i odgovornošću menadžmenta na ovom važnom području.

14. Broj liječnika. Hrvatska se suočava sa nestašicom liječnika. Stručno je moguće i potrebno planirati, školovati i osiguravati potreban broj zdravstvenih radnika. Javljanje ovog problema pokazuje da se ne koristi znanje i da to politički odgovorne ne smeta.

15. Odnos prema Domovinskom ratu. Hrvatska humanitarna iskustva u obrani, spadaju među vodeća u svijetu. Ona u Saboru nisu uopće sagledana. Da jesu bio bi drukčiji odnos prema Hrvatskoj na sudu u Haagu, Europskoj Uniji i svijetu uopće.

Današnja Hrvatska politika ima značajnu suglasnost oko strategije sigurnosti (NATO), pa i uključivanju u Europsku Uniju, ali nema nikakvu, viziju i suglasnost o unutrašnjem razvoju. Zbog toga se ne koristi ni mogućnosti znanja i stručnjaka. Studenti su pozvali državu da pruži mladima znanje, a mi pozivamo politiku da koristi mogućnosti znanja i stručnjaka u razvoju i životu Hrvatske.

Klasični primjer odnosa znanja i politike je kad je grupa uglednih fizičara (Leó Szilárd, Edward Teller i Eugene Wigner) u SAD zaključila da Hitler razvija atomsko oružje i da na to treba upozoriti politiku. Zamolili su Einsteina da napiše pismo Predsjedniku Rooseveltu i predloži vlastitu izradu atomskog oružja. Pismo je napisano 2. kolovoza. Predati ga je trebao ekonomist Alexander Sachs, ali to nije mogao do 11. listopada zbog zauzetosti predsjednika, napadom Hitlera na Poljsku. Predsjednik se pismom zahvali 19. listopada („Moj dragi Professore“). odmah formirao savjet koji se sastao 21. listopada i počeo Manhattan Projekt.

U ovom trenutku praktično nema javno poznate i kvalitetne povezanosti znanstvenika, stručnjaka i politike u razvoju Hrvatske. Zdravlje i zdravstvo su dio socijalne politike što je definirano kao temelj hrvatske države prvim članom Ustava.

Hrvatsko društvo za javno zdravstvo nastaviti će svoj rad i zalaganje za zdravlje i zdravstvo u Hrvatskoj. Mi se odazivamo i surađujem i Ministarstvom zdravstva i socijalne politike i svim državnim tijelima, županijama i gradovima. Ovom suradnjom ispunjamo spremnost političkih stranaka na vlasti. Naše društvo mora utjecati na politiku na temelju naše volje i znanja da se učini što je moguće za zdravlje hrvatskog naroda. Mi ne možemo i ne želimo utjecati u zavisnosti od pripadnosti političkoj stranci.

Moj susret sa Vama, g. Milanoviću je prvi puta da Predsjednik društva za javno zdravstvo traži od političara da se unaprijedi korištenje i mogućnosti znanja za zdravlje i dobrobit naroda. Iznio sam Vam i prikazao područje da obrazložim stanje i ukažem na Vašu odgovornost, kao zastupniku i vodi oporbe da učinite što je moguće da se ovo stanje unaprijedi. Naše društvo Vam je svojom stručnošću otvoreno, da ovaj razgovor nastavimo i na druge načine (radne grupe, konferencije, projekti, publikacije, edukacija itd).

Hvala Vam što ste me saslušali i molim da istaknete zdravlje hrvatskog naroda u viziji i programu vašeg djelovanja.

S poštovanjem.
Dr. Slobodan Lang

* Pismo je odaslano u lipnju kada je i obavljen i razgovor sa g. Milanovićem prije promjena koje su slijedile, ali tako da su i ovaj razgovor i socijalna odgovornost porasli. U idućem broju ćemo objaviti i pismo tada novoj premijerki gđi. Jadranki Kosor 16. srpnja 2009.

